

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 1
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 2

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

**УЧАСНИКИ ЦИВІЛЬНИХ
ВІДНОСИН:
НОВАЦІЇ РЕКОДИФІКАЦІЇ
ЦИВІЛЬНОГО (ПРИВАТНОГО)
ПРАВА УКРАЇНИ**

**Матеріали XIX науково-практичної
конференції, присвяченої 99-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР
В. П. Маслова**

(Харків, 12 березня 2021 року)

Харків
«Право»
2021

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Учасники цивільних відносин: новації рекодифікації цивільного (при-У90 ватного) права України : матеріали XIX наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 12 берез. 2021 р.). – Харків : Право, 2021. – 420 с.

ISBN 978-966-998-207-0

12 березня 2021 року кафедрами цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом із Національною академією правових наук України (відділенням цивільно-правових дисциплін) і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена міжнародна науково-практична конференція, присвячена 99-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Цей захід започаткований у 2003 році і відтоді традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених-цивілістів закладів вищої освіти, провідних наукових установ і практичних працівників як України, так і інших держав.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень учених, присвячених актуальним проблемам приватного права (цивільного, житлового, сімейного, права інтелектуальної власності), а також проблемам господарського права.

Видання адресоване науковим співробітникам, аспірантам, викладачам закладів юридичної вищої освіти (факультетів ЗВО), а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, юристам-практикам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове, цивільно-процесуальне та господарське законодавство.

УДК 347(477):005.342

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2021
- © Національна академія правових наук України, 2021
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2021
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2021

ISBN 978-966-998-207-0

спортним засобом і без письмового і нотаріально посвідченого договору, оскільки пунктом 2.1 Правил не передбачено, що водій повинен мати при собі документ, що посвідчує речове право на транспортний засіб. Крім того, пунктом 2.2 Правил визначено, що власник транспортного засобу може передавати такий засіб у користування іншій особі, що має посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії, передавши їй реєстраційний документ на цей транспортний засіб.

Таким чином, при вирішенні питання щодо обов'язковості нотаріального посвідчення договору позички транспортного засобу і запровадження відповідних вимог до форми досліджуваного договору необхідно виходити саме з оцінювання потенційних ризиків для його сторін.

Парута Ю. І.,

*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри цивільного права навчально-
наукового юридичного інституту При-
карпатського національного універси-
тету ім. В. Стефаника*

ПРАВОВА МОДЕЛЬ ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ В ОНОВЛЕНОМУ ЦК УКРАЇНИ

У цивілістичній доктрині закріпилась позиція про доцільності доповнення ЦК України новою главою, в рамках якої повинно визначатися цивільно-правове становище непідприємницьких організацій. Саме тому постають питання щодо окреслення їх правової моделі. Насамперед, це є актуальним сьогодні, у світлі здійснення масштабних напрацювань спрямованих на проведення процесу рекодифікації чинного ЦК України.

Одними із найчисельніших непідприємницьких юридичних осіб є громадські об'єднання. Мабуть, ніхто не стане заперечувати того, що громадські об'єднання активно вступають у цивільно-правові відносини та є їх невід'ємними учасниками. Вони поступово стали тими юридичними особами, які без будь-яких перешкод виступають учасниками цивільного обігу. Досить розширилися їх можливості після прийняття Закону України «Про громадські об'єднання», адже правові норми цього Закону надають ще більшу свободу для участі у приватноправових відносинах.

Зрозуміло одне – сьогодні громадські об'єднання виступають учасниками цивільних відносин на рівних умовах із іншими юридичними особами приватного права. У цьому аспекті постають питання пов'язані із окресленням характерних особливостей цього учасника приватних відносин, тобто напрацюванні їх цивільно-правової моделі з наступним закріпленням її у ЦК України. Спробуємо окреслити свій варіант такої моделі.

Законом України «Про громадські об'єднання» визначено, що досліджувані суб'єкти можуть діяти зі статусом юридичної особи або без такого [1]. Слід зазначити, що повноправними учасниками цивільно-правових відносин виступають саме ті громадські об'єднання, які набувають статусу юридичної особи. У даному аспекті під статусом юридичної особи розуміємо те, що цей статус відкриває для громадського об'єднання нові можливості для участі в цивільно-правових відносинах. Іншими словами, набувши статусу юридичної особи, громадське об'єднання може оволодіти повним спектром прав та обов'язків, що надаються будь-якій юридичній особі. Момент набуття статусу юридичної особи пов'язано із здійсненням громадським об'єднанням дій, спрямованих на проведення державної реєстрації. Відповідно статус юридичної особи громадське об'єднання набуває після проведення державної реєстрації в установленому законом порядку.

Дефініція громадського об'єднання, яка надається Законом України «Про громадські об'єднання», на нашу думку, є такою, що не відповідає цивілістичним засадам, а тому це визначення підходить для громадського об'єднання яке не набуває статусу юридичної особи. Вважаємо, що доцільним є диференціація поняття «громадське об'єднання» у залежності від наявності чи відсутності статусу юридичної особи. У розрізі цього питання пропонуємо визначення громадського об'єднання зі статусом юридичної особи, як невідприємницького товариства, яке створюється з метою здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних інтересів, члени якого не мають права на майно товариства та не несуть відповідальності за його зобов'язаннями. Пропоноване визначення, вважаємо, може претендувати на закріплення в ЦК України.

Вітчизняне законодавство надає юридичним особам приватного права можливість безпосередньо створювати та вступати в громадські об'єднання. Для її реалізації у правову термінологію було введено нове поняття «громадська спілка». Відповідно, якщо засновники фізичні особи, то це громадська організація, а якщо юридичні особи приватного

права, то це громадська спілка. Дискусійним є наступне: на основі якого критерію законодавець здійснив такий поділ. Цілком логічно, що на підставі суб'єктного складу, оскільки саме такий критерій покладений в основу їх поділу. Та попри це законодавець визначив, що громадська організація та громадська спілка є окремими організаційно-правовими формами [1], що не відповідає концептуальним засадам щодо визначення організаційно-правових форм тому, що наявність єдиної відмінності у суб'єктному складі не може бути вагомою підставою для створення нових організаційно-правових форм. Натомість, вважаємо, що критерій «суб'єктний склад» можна використати для здійснення класифікації усіх громадських об'єднань, оскільки на сьогоднішній день відсутня їх злагоджена система. Тому в оновленому кодексі слід закріпити поділ громадських об'єднань на види за критерієм суб'єктного складу, а не організаційно-правової форми.

При окресленні цивілістичної моделі громадського об'єднання детальніше хочемо зупинитися на характеристиці здійснення ними підприємницької діяльності. Таке право, особливо за відсутності належного фінансування з боку держави сприймається позитивно, адже в цей спосіб вдасться спрямувати більше матеріальних зусиль на виконання завдань, що стоять перед громадським об'єднанням. У розрізі цього питання слід наголосити, що громадським об'єднанням притаманна саме спеціальна правоздатність [2, с. 240]. При цьому право здійснення підприємницької діяльності не суперечить спеціальній правоздатності громадських об'єднань, адже, по-перше, підприємницька діяльність повинна служити досягненню мети, для якої створювалося громадське об'єднання; по-друге, її характер повинен відповідати цій меті; по-третє, одержаний у результаті такої діяльності прибуток не розподіляється між членами громадського об'єднання.

Варто також зазначити, що нормативно визначено право громадських об'єднань здійснювати підприємницьку діяльність безпосередньо або опосередковано (через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи), а от у яких випадках дозволяється безпосередня діяльність, а у яких необхідно створювати підприємницьку юридичну особу, не визначено. Нами вбачається можливість безпосереднього здійснення підприємницької діяльності, якщо йдеться про підприємництво в тих межах, у яких це буде допустимо спеціалізацією громадського об'єднання. Коли ж йдеться про підприємницьку діяльність громадських об'єднань, яка пов'язана із спеціальними

професійними знаннями, залученням капіталів, то однозначно, що тут йдеться про опосередковану участь – шляхом створення відповідних підприємницьких юридичних осіб. З метою однозначності в даному питанні слід зазначити в ЦК України відповідні конкретизуючі положеннями. У даному контексті, як приклад, можна навести право, яке закріплене в ч. 3 ст. 21 Закону з приводу того, що громадське об'єднання зі статусом юридичної особи, створена ним юридична особа (товариство, підприємство) може бути виконавцем державного замовлення відповідно до Закону. Звичайно, що таке положення Закону сприймається позитивно, адже в такий спосіб також розширюються права громадських об'єднань у цивільних правовідносинах, причому, що створені громадські об'єднання уже скористалися зазначеним правом, закріпивши в статутах відповідні положення. Так, наприклад, п. 2.2.6. Статуту громадської організації «Українська гастроентерологічна асоціація» передбачено, що ця організація може бути виконавцем державного замовлення [3]. Вважаємо, що право бути виконавцем державного замовлення може реалізовуватися виключно опосередковано через діяльність створених юридичних осіб – суб'єктів підприємництва, адже відповідно до базових положень чинного законодавства виконавці державного замовлення – це суб'єкти господарської діяльності всіх форм власності, що виготовляють і поставляють продукцію для державних потреб. У світлі наведених міркувань громадське об'єднання безпосередньо навряд чи зможе належно виконати умови державного замовлення.

Усі попередні міркування логічно зводяться до того, що в оновленому ЦК України слід закріпити наступні положення: визначення громадського об'єднання зі статусом юридичної особи; поділ громадських об'єднань за критерієм «суб'єктного складу», а не «організаційно-правової форми»; встановлення спеціальної правоздатності для громадських об'єднань; право громадських об'єднань на здійснення підприємницької діяльності, при цьому, визначити в яких випадках вона може здійснюватися безпосередньо громадським об'єднанням, а в яких, необхідним є створення окремих юридичних осіб.

Список використаної джерел:

1. *Про громадські об'єднання: Закон України № 4572-VI 22.03.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>*

2. Зозуляк О. І. *Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права: теоретичний та практичний аспекти: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. С. 415.*

3. *Статут «Української гастроентерологічної асоціації».* URL: <https://ukrgastro.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%93%D0%9E-%D0%A3%D0%93%D0%90-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-2018.pdf>

Попов В. А.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

Попова С. О.,

доктор філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄДНАННЯ ГЛАВ ЩОДО ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У КНИЗІ ДРУГІЙ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕКОДИФІКАЦІЇ

В умовах рекодифікації цивільного законодавства України, на порядок денний винесено обговорення Концепції оновлення ЦК України як такого, що не відповідає сучасним реаліям.

З цією думкою варто погодитися, адже глобалізаційні процеси, розвиток економіки та прогрес суспільства чітко показують недосконалість положення цивільного законодавства щодо більшості нагальних питань.

Правові статуси окремих суб'єктів, наприклад, юридичних осіб, їх становище у порівнянні з іншими рівноправними індивідуумами, через недостатнє або навіть застаріле врегулювання, іноді може ставитися під сумнів, що викликає обурення, адже ми прагнемо йти в ногу з часом. Крім того, хоча б часткове заповнення прогалин, врівноваження положень Цивільного та Господарського кодексів України дасть можливість розвантажити судову систему та допомогти юридичним особам